

BOLSJEVISMEN SOM DRIVKRAFT FOR QUISLINGS TENKNING OG HANDLINGER

Til forskjell fra finurlige mystifikasjoner i forsøk på å forklare politiske og menneskelige fenomener er sannheter som regel banale. En slik er at årsak kommer foran virkning. I Tyskland har Dr. Ernst Nolte pådratt seg etablerte historieskriveres og journalisters vrede ved å anvende denne sannhet på forholdet mellom på den ene side kommunismen / bolsjevismen og på den annen nasjonalismen, fascismen og bevegelser mere eller mindre i slekt med begge eller en av disse. Dr. Noltens tese er at de siste må sees på som en reaksjon mot det første, og at visse trekk ved dem først på denne måte blir forståelige. Med sine sterkt sosialradikale og ofte populistiske innslag blir de ikke derfor i ordets vanlige mening reaksjonære. Begrepet må her forstås i sin opprinnelige, fysiske betydning.

Anvendt på Vidkun Quisling beviser tesen sin holdbarhet. Utover en sterk nasjonal begeistring av den typen som besjelet nordmenn flest i tiden omkring unionsoppløsningen 1905, er det ingen kilder for å anta at han før sine år i Russland forfektet noe bestemt politisk standpunkt. Som politisk og ideologisk fenomen skapes han under inntrykket av den veldige omveltning han der i mere enn et tiår kan følge på nærmeste hold. Det er her verd å legge til at han i begynnelsen ikke stiller seg avvisende til den russiske revolusjon, men tvert imot ser på den med forståelse. I en artikkel i Tidens Tegn i 1923 hvor han går inn for norsk de jure anerkjennelse av Sovjetunionen, omtales revolusjonen som «dette grusomt nødvendige», som han finner i sitt videre forløp er gått over i en fase «preget av organisasjon, gjenoppbygning og indre ro». Positiv omtale av bolsjevismens håndtering av nasjonalitetsproblemet finnes i et intervju i Norges Kommunistblad 1925. Under inntrykket av de deretter følgende begivenheter distanserer han seg fra sin opprinnelige sympati, og går i 1930 i sin artikkelserie i Tidens Tegn, - utgitt som bok, «Russland og Vi», samme år, - til frontalangrep mot det bolsjevikkiske velde som bare har smidd nye lenker til det ulykkelige russiske folk, til erstatning for tsarveldets. Det russiske folk har forøvrige fortsatt

hans sympati, det er regimet det gjelder. Fremstillingen er balansert nok til at han fastholder en forsiktig honnør til den måte det har søkt å løse nasjonalitetsproblemet på, men i en sum fremstår bolsjevismen i Quislings øyne nå som en «sammenvergelse mot den nordiske inspirerte europeiske civilisasjon.» Dette er ellers ikke videre originalt. Lignende formuleringer fra samme tid finnes i fleng hos borgelige politikere og skribenter.

Quislings originalitet ligger i de anviste botemidler: På den ene side «et nærmere kulturelt, økonomisk og politisk samarbeide mellom de nordiske innstillede folk, i videste forstand, i første rekke mellom skandinaver og briter, og dernest tyskere», og på den annen en besinnelse på de nasjonale verdier, som er den eneste kilde hvorfra

Av P. O. Storlid

den nødvendige motstandskraft mot den truende fare kan hentes. Det nytter imidlertid ikke med et nostalgisk svermeri for en tidligere tilstand eller forsvar for den eksisterende: I oppropet til dannelse av Nordiske Folkereisning 1931 sies om den marxistiske kritikk av vår samfunnsordning at «i denne kritikk er det meget som er berettiget. - Men marxismens konklusjoner er feilaktige.» For effektivt å kunne forsvare seg mot marxismen må man altså rette på forhold som denne med rette kritiserer. Og ettersom «Marxismen er en religion, en slett religion, men dog en slags religion» (Russland og Vi) må det nye som skal overvinne den (Nordiske Folkereisning) liksom bolsjevismen være en politisk-religiøs bevegelse. Det fremgår

altså utvetydig at den positive kraft han mener å skape i sitt vesen, betinges av bolsjevismen som den negative, og at denne i sammenhengen er å betrakte som primær årsak. Slik er Quislings politiske virke helt fra begynnelsen betinget av hans frykt for bolsjevismens utbredelse ved militærmakt og revolusjonsideologi. Det er et rent hypotetisk spørsmål om han uten denne årsak i det hele tatt ville gitt seg av med politiske virksomhet, og om han ved bortfall av denne negative faktor i så fall ville formulert den positive del av sitt program slik han gjorde det. En historisk undersøkelse får nøye seg med det objektive foreliggende.

Som uttrykk for en reaksjon mot marxismen og dens praktiske utforming i bolsjevismen er det berettiget å stille Quislings program og bevegelse på linje

med tysk nasjonalisme og italiensk fascisme. Et ytterligere likhetspunkt finnes: Den sterke betoning av det nasjonale - men det finnes også i dette og andre land i partier og strømninger fjernt fra de nevnte - og i noen grad i ytre former og symbolbruk. Det er ellers egentlig innlysende at den sterke betoning av det nasjonale allerede i utgangspunktet umuliggjorde en ensartethet lignende f.eks. de kommunistiske partiers. For Quisling var det viktig å understreke dette: «Disse folk - arbeider forsåvidt deres politiske ideer angår, for et ytterliggående «nazisme» som vi ikke vil ha i vår bevegelse. - Vi vil ikke ha noen åndsfattig kopi av utlandet. Vår bevegelse bygger på norsk grunn.» (Fritt Folk 8.4. 1937, om utmeldte NS-medlemmer.) Hans statsmodell kan i tilfelle, med sitt korporative mønster, mere minne om den italienske enn om den tyske, men korporativismen er på ingen måte noen fascistisk konstruksjon. Det er en langt eldre modell, som fascismen tilegnet seg som et praktisk redskap for sin stat. en vesentlig forskjell finnes også i forholdet til førerprinsippet: Det finnes klart formulert i statuttene for partiets ledelse, derimot ikke i oppskriften for statens utforming. Riksstyret med sin sterke regjering avviker ikke vesentlig fra det grunnlovsformulerte forhold mellom kongemakt og folkerepresentasjon. Det vil alt i alt være berettiget å hevde at likheten med de omtalte tyske og italienske programmer langt mere enn i oppskriften for den nye stat, ligger i det felles utgangspunkt som er forsvar mot og bekjempelse av bolsjevismen.

Med det skisserte program mener Quisling å ha smidd våpenet til forsvar mot den truende bolsjevisme, forstått både som ytre og indre trusel. Og jevnslid med propagandaen for det egne program med sin syntese av nasjonale og sosiale elementer står i hele forsettelsen fremhevingen av denne indre og ytre trusel: Den må overvinnes, om «den nordiske inspirerte europeiske civilisasjon» i det hele tatt skal overleve. Følgeriktig kommer han derfor stadig oftere til å betone Tysklands avgjørende rolle som «Europas bolverk mot bolsjevismen». Man

SEMINAR OM KRIG OG FORVIRRING

Folkeuniversitetene i Hedmark og Oppland hadde gått sammen om et seminar om «okkupasjonen i regionalt perspektiv». Arrangementet fant sted 28. okt. i «Festiviteten» på Hamar. Et i alle måter prisverdige tiltak, selv om erfaringene fra et tilsvarende seminar i Sandefjord i november 1988 ikke var udelte positive. Fortsatt er virkelighetsoppfatningen svært forskjellig og viljen til håndslag og forståelse ikke det den burde være - i begge leire.

Møteleder var en grei og tålmodig førsteamanuensis Tøre Pryser fra Oppland Distrikthøgskole. Han loste det hele igjennom uten neneverdige forsinkelser, og holdt styr på ca. 130 deltakere.

Første tema, Forhandlinger og stemninger på Hamar og Elverum okkupasjonsdagen ble presentert av førsteamanuensis Ole Kristian Grimnes. En grei redegjørelse for det som skjedde. Selv av historikerens nøkterne fremstilling fremgikk det kaos og den tvil og handlingslamelse som invasjonen medførte. Den beslutsomhet og sikkerhet som politikere og myndigheter er blitt tillagt, er nok en av mange myter som - i likhet med Elverumsfullmakten - fikk sitt banesår. Interessant var opplys-

ningen om at Sverige var første fluktmål for regjeringen og at stortingsrepresentantene ikke hadde avklart om de skulle møtes igjen. Hambros negative holdning til forhandlinger var klar og likeledes hans ønske om ikke å bli innestengt i Sverige. Mange stortingsrepresentanter var fortsatt innstilt på å ha døren på gløtt. Ragnar Grude kunne bekrefte at hans onkel, Halvdan Koht, var klar over at regjeringen den gang ikke fikk noen fullmakt. Dette er inntalt på lydband i optak som Grude har gjort.

Foredragsholderen fikk påtale av Svein Gundersen for mild harselas over Kohts trang til søvn, i sterk motsetning til stortingspresident Hambros aktivitet. Forsøket på å skaffe balanse med en Hambro-anekdote falt i fisk og Grimnes beklaget.

Øystein Sørensen fulgte så med et tettpakket foredrag om okkupasjons-historikken til nå. Han analyserte metoder og forutsetninger, og pekte på at vanskeligheter av etisk art kunne være tilstede, men ble redusert ved avstand i tid og engasjement.

Flere tok ordet etterpå. Erling Storrusten var i tvil om historien ikke begrov de fatale begivenhetene og gav NS-folk og tyskere

en ufortjent nyvurdering. Åge Skramstad, Milorg, var meget engasjert og uvillig til nytenking. Eitpartifolkene var av det vonde, en oppfatning 18 mndr. i tysk fangenskap hadde bidratt til å forsterke. Warendorph (INO) advarte mot at historien skulle umenneskeliggjøres; historie er summen av menneskeskjebner. Miljø og kunnskaper er avgjørende for stillingstagen. De forhold som historikere fremlegger idag, var kjent og ble brukt i forsvaret for mange NS-folk uten å bli tatt hensyn til under oppgjøret. Da og desverre fortsatt blir vi tillagt uedle motiver. Grude fortalte at hans lydbandserie ville bli offentliggjort og at det ikke bare var Elverumsfullmakten som var omtalt.

Statsarkivar Per-Øyvind Sandberg ga liv og humør til en redegjørelse om de arkiver som var tilgjengelig på lokalt plan om sivile og militære saker. Arkivene var hittil lite brukt av historikere. Drivende godt fremført og meget informerende. På annet sted har vi tillatt oss å ta med historien hans om presten og klokkeren. Sandberg innrømmet at tråden til arkivene var meget tynn, men han fikk salens tilgivelse.

(Forts. side 6)

(Forts. side 6)

ØKONOMISK «LANDSSVIK» IKKE SÅ OPPLAGT SOM MAN VIL HA DET TIL

Straffelovens § 86 tar forøvrig neppe sikte paa en situasjon, som den vi kjenner fra okkupasjonstiden, men vel nærmest paa en klar krigssituasjon paa en krigsskueplass, hvor der, for egen vinnings eller personlige fordelers skyld ydes fienden støtte og kynisk begaas handlinger, som enhver maatte vite var til skade for eget land. De jurister og myndigheter, som i sin tid satte straffelovens bestemmelser om landssvik ut i livet, tok sikte paa en helt annen situasjon, og har neppe i sin vildeste fantasi tenkt sig muligheten av den «juridiske utvanding» begrepet ved landssvikanordningen nu har vært gjenstand for. Naar hertil kommer at vaar fremste strafferettssekspert professor Jon Skeie likefrem uttaler at anordningen ikke har noen rettsgyldighet, men strider mot grunnlovens § 17 og 97 m.fl., se hans brosjyre «Landssvik» side 19 avsnitt C, ved siden av den knusende dom professor Johs. Andersen i sitt opsett «Omkring rettsoppjøret», side 10-11 feller over anordningens landssvikbegrep, er det ikke til aa undres over at der er oppstaatt uro omkring rettsoppjøret.

Denne anordning, som man dømmer etter, er forfattet i dølgsmaal og utstedt av en regjering hvis forfatningsmessig myndighet hertil i beste fall kan karakteriseres som ytterst tvilsomt, en regjering som i de 5 aar den var borte fra landet kun hadde tilfeldige og mangelfulle forbindelser med hjemlandet, og som av mange lastes for nettopp den situasjon vi kom opp i, og hvis eget forhold derfor vel før eller senere skal granskes!

Endelig er aa bemerke at anordningens bestemmelser var beregnet paa en helt annen og alvorligere situasjon i krigens slutfase enn den fredelige løsning vaart land av skjebnen blev forundt.

Enhver jurist med noen respekt for vaare nedarvede strafferettsprinsipper, bør forlange at denne anordning i sin helhet fra nytt av blir gjennomarbeidet og prøvet punkt for punkt av vaare *nuværende* lovlige myndigheter, saavel av lovkommite som av ting paa den for straffelov foreskrevne maate. Først da, naar vi har faat en virkelig lov etter vaar konstitusjons regler, og som er nøie avpasset etter straffelovens landssvikbegrep, først da kan vi si at rettsoppjøret hviler paa et sikkert grunnlag.

De problemer vaart rettsvesen som følge av landssvika-

nordningen vil komme til aa staa overfor, naar det gjelder rettsoppjøret med forretningsstanden, bør kunne undgaas ved her aa følge den av fhv. regjeringsadvokat Kristen Johansen for disse forhold spesielt optrukne linje, som klart og utvetydig gir uttrykk for vaar «forskningsjus». Den «krisejus», som man nu staar i ferd med aa slippe løs paa folket, kan faa de uheldigste følger for vaart rettsliv i fremtiden. Det sier sig selv at Kr. Johansen dengang han avga sin betenkning var fullt oppmerksom paa straffelovens bestemmelser om landssvik, og paa hvilke konsekvenser hans betenkning vilde faa for landets forretnings- og næringsliv.

En dom som synes aa trekke i retning av hans betenkninger er forøvrig fallt ved Oslo Byrett i januar maaned 1946. Et firma som blev innregistrert i august maaned 1940, og som hadde utført anleggsarbeider for tyskerne for ca. 7 millioner kroner, blev kun ilagt bøter og inndragning, ikke fengselsstraff eller rettighetsstraff av noen art. De fleste vil finne det rimelig at folk som har tjent under krigen paa tyske oppdrag, bør legge paa sig denne avlat til fordel for gjenreisningen, men aa betegne det meste av dette som landssvik og ilegge haarde fengselsstraffer herover, staar ikke for en saklig juridisk kritikk.

Skal der bli noen holdning i bestemmelsene om landssvik, maa begrepet fortolkes ut fra bestemmelsene i straffeloven, og ikke ut fra den høist utvidende fortolkning landssvikanordningen selv har gitt begrepet, saa meget mere som anvendelsen av hele anordningen nettopp bygger paa den forutsetning at forholdet først og fremst maa være straffbart etter den almindelige straffelovens bestemmelser.

Under okkupasjonen brukte tyskerne mellom 11 og 12 milliarder kroner, som i sin helhet blev anvendt her i landet. Ca 10% gikk til de militære sold, mens resten blev brukt i næringslivet til opkjøp av alle slags varer, materialer og utførelse av militære anlegg. Skal en etterspore om mottagerne av disse beløp - spesielt de mange arbeidere - blev paatvunget pengene, vil vaart rettsapparat være optatt hermed i flere aar fremover, og noen annen jus for arbeiderne enn den som det er meningen aa praktisere overfor forretningsfolk, lar sig neppe forsvare, spesielt naar det var ganske almindelig at almindelige arbeidere ofte tjente mere enn forretnings-

Artikkel III

Av O. Omberg

folk og lønninger fra kr. 200 til 500 pr. uke. var ganske almindelige paa de tyske anlegg.

Som forholdene nu er synes det aa raade den mest totale mangel paa rettssikkerhet og paa prinsippet likhet for loven. Ingen kan føle sig trygg for de følger gammelt uvennskap, konkurranseid og andre lave menneskelige egenskaper kan føre med sig i dette rettsoppjør. Bare ved avdelingen i Oslo er det etter opplysninger i pressen innkommet over 80.000 slike anmeldelser. De foretatte arrestasjoner i disse saker er faa og høist tilfellige. I svært mange tilfelle faar en følelsen av at *privathevnen* igjen er kommet i forgrunnen i vaar strafferettspleie.

Hertil kommer den utvidede adgang til varetektsfengsel, som politiet i disse saker kan benytte sig av, og som i praksis har medført at en siktet kan bli sittende paa nærmest ubestemt tid. Naar en enkelt forhørsrettsdommer i den første tid under rettsoppjø-

ret skulde ekspedere ca. 50 fengslingskjennelser pr. dag - eller gjennomsnittelig 1 pr. femte minutt, nu ca. 25 eller 1 pr. 10 minutt, sier det sig seg selv at politiets begjæring og direktiver stort sett maatte følges.

Paa denne maate har politiet hittil faktisk bestemt straffeutmaalingen mens denne funksjon vel rettelig tilkommer retten. Spesielt overfor «profitører» - hvor det kan stille sig tvilsomt om straff overhodet kommer til anvendelse, har dette system vært uheldig.

Det er innlysende at de landskjente storbedrifters virksomhet er foregaatt i bevisstheten om at den var uangripelig og i full overstemmelse med de nedarvede prinsipper, som er kommet til uttrykk i folkerettens bestemmelser. Det av følelser og opinion - under krigen forberedte - nu betonte oppjør, bør vike plassen for et mere saklig og veloverveiet rettsoppjør bygget paa straffelovens aand og bestemmelser. Skal der trekkes op noen rettningslinjer for disse forhold, bør man anstendigvis ta hensyn til de direktiver forretningsstanden i sin tid lot

innhente nettopp herom, og som sammen med de ledende forretningsmenns direkte oppfordring og eget eksempel, var avgjørende for saa manges forretninger med okkupasjonsmyndighetene. Videre maa man ta i betraktning at okkupasjonen strakte sig over et tidsrum av hele 5 aar, og før eller senere under denne tid maatte storparten av vaare forretningsfolk komme i en viss kontakt og økonomisk forbindelse med okkupanten for i det hele tatt aa kunne eksistere. Endelig er aa bemerke at vaare myndigheter i London, fullt bekjent med disse forhold, lot det passere upaalt helt til langt ut i 1944 og da for aa uttale at disse krigsfortjenster skulde belegges med 100% skatt, men ikke med ett ord aa nevne at det ogsaa var straffbart som landssvik. Naar regjeringen forholdt sig på denne maate hadde det formodentlig sin årsak i at den ikke selv kunde anvise folket en annen og bedre utvei til opretholdelse av livet enn den man var henvist til i okkupantens tjeneste.

Ut fra disse betraktninger
(Forts. side 6)

Nå er tiden inne!

En tid er gått siden min første oppfordring om å danne en etterkommerorganisasjon. I denne tiden har jeg fått kontakt med noen, men langt fra så mange som det kunne være ønskelig. For å rette på dette vil jeg nok en gang henvende meg til:

- min fars partifeller og si: «Snakk med dine barn, bedem melde seg interessert i en slik organisasjon.»
- NS-barna og si: «Meld deg for opplysninger om - eller som medlem i en

organisasjon for etterkommer.»

Jeg vil på det sterke understreke at det ikke er en politisk gruppe som skal startes, men en organisasjon hvis oppgave det er å gi de tusner på tusner av NS-folk oppreisning.

I samarbeide med INO vil vi prøve å finne nye innfallsvinkler og nå nye målgrupper i arbeidet vårt. Vi tror at våre venner og bekjentes ungdom gjør dem mindre bundet av fortiden og

mere åpne for et nytt syn. Vi treffer dem, vi skal påvirke dem! På slutten av dette innlegget er det en blankett. Fyll den ut og send den til F. og L. merket «Etterkommerorganisasjon». Jeg vil så ta kontakt med hver enkelt for å høre hva dere mener om dette initiativ.

Vent ikke, men send ditt svar i dag. Våre foreldre er verd en håndrekning.

RjH

ETTERKOMMERORGANISASJON

Jeg vil bli medlem av/ønsker opplysning om en Etterkommerorganisasjon!

Navn: _____

Postadresse: _____

Fødselsår: Tlf.:

Svar sendes: Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie
Postboks 924, Sentrum
0104 Oslo 1

Merket: RjH-ETTERKOMMER

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Ansv. redaktør: AAGE-H. BERG
Redaksjonssekretær: HAKON WARENDORPH
Forretningsfører: HARALD K. SCHAANNING

Postadresse: Boks 924 Sentrum, 0104 Oslo 1.
Kontortider: Enerhaugsplassen 4, Oslo,
mandag og tirsdag kl. 11—15 og onsdag kl. 18—20.
Telefon: (02) 19 06 71 — (Telefonsvarer).
Redaktørene treffes etter avtale.

Abonnement: Pr. år kr. 130,- (i omslag kr. 150,-). Utlandet + kr. 10,-.

Giro: Post 5 16 45 04. Bank 6063.05.01248

Abonnement (10 nummer i året) løper til det oppsies skriftlig.

Annonser forskuddsbetales med kr. 1,- + m.v.a. pr. spaltem.m. Minstepris kr. 50,-.

Utgiver: A/S HISTORISK FORLAG.

Spøkelse ved høylys dag?

I forbindelse med Øistein Sørensens siste bok; *Hitler eller Quisling*, er det blitt et gjennomgangstema i omtaler og innlegg den store motsetning og de sterke brytninger som skal ha funnet sted i NS under okkupasjonen.

Vi har en fornemmelse av at dette tema for historikerne og i enda større grad for journalistene er så pikant at det har fått en plass det ikke fortjener - hverken på grunn av omfang eller betydning.

Grovt sett kan NS-medlemmene under krigen inndeles i tre kategorier.

1. Medlemmer fra før 9. april med fast forankring i programmet fra 30-årene og Quislings utformede ideologi.

2. Utbryterne fra 1936/37 - de som i stor grad var - og ble «pangermanere», og deres tilhengere.

3. Alle de som strømmet til partiet etter 9. april fordi «veien til Norges frihet og selvstendighet går igjenom NS».

Denne siste gruppen var vel for en stor del pragmatikere, noen kanskje også lykkejegere og opportuniste. Ingen av delene er kriminelt før kriminelle ting blir gjort-selvsagt.

Alle disse gruppene samarbeidet stort sett utmerket om det viktigste: Å holde hjulene igang og etter evne prøve å sikre Norge en god fremtid.

At noen - mere på grunn av sine posisjoner enn sin kvantitative tyngde - søkte å fremme mål og også bruke midler som det store flertall av NS-folk ikke var enige i, er ikke ukjent, men jeg tror det er avsporet historieforskning hvis slike marginale foreteelser skal overskygge det arbeidet som ble utført i fellesskap for folk og land.

INO fikk treff med treffet

Friskt foredrag av Anton Olstad på høstmøtet.

Møtet ble absolutt vellykket. Fremmøtet var overraskende stort og stemningen - som vanlig på INO-møter - positiv. Et vesentlig bidrag til suksessen gav selvsagt Anton Olstad med sitt foredrag om krigen i Norge.

Olstad er oberstløytnant og sosialøkonom og kjent som uredt skribent og debattant. Temaet har Olstad inngående kjennskap til. Meget av det som tidligere har vært hevdet fra «vårt» hold ble bekreftet og nye forhold og episoder fra den håpløse kampen fremlagt.

Hovedkonklusjonen ble at de som hadde arbeidet for nedbygging av vårt forsvar i mange år, langt på vei hadde nådd sitt mål i 1940. Tysklands ønske om et nøytralt Norge og de alliertes provokasjoner i norske farvann ble fastslått. Det ansvarsløse og

absurde i å mobilisere etter at de fleste viktige punkter var under tysk kontroll ble også påpekt.

Foredragsholderen viste imponerende objektivitet i vurderingene, men kunne ikke akseptere at Quisling befant seg i en straffebefriende tvangssituasjon. Foredraget høstet stort bifall - selv om få var enige akkurat i den siste konklusjonen.

Spørsmål og innlegg fra salen viste at Olstad hadde truffet forsamlingen «hjemme». Beskrivende og bekræftende episoder fra trefninger og mere eller mindre merkelige operasjoner ble fortalt malende og engasjert. Både talene og talerlisten ble vel noe lange, men det er jo ikke ofte vi har anledning til å komme fram med det «hjetert er fyllt av». INO-formann Baardseth var sikker møteleder og gav

«DILEMMA» av Knut Steenstrup

Av Knut Baardseth

En bok man ikke kan legge bort etter å ha tatt fatt på den. Dette er fascinerende lesning fra perm til perm. Det meste selvopplevet uten at forfatteren fremhever seg selv. Han skriver i tredjeperson, ikke «jeg», men «Knut». Det er nok en fornuftig form som lager en avstand til stoffet og gjør at engasjementet ikke tar overhånd. Språket er lett, kanskje noe slentrende, men gjennomarbeidet og bærer på ingen måte preg av debut.

Knut følte seg sterkt bundet til to personer, faren, direktør Hjalmar Steenstrup i Samtrygd og Najonal Samlingsfører, Vidkun Quisling. De ideer og tanker Knut hadde gått med, fant han utformet hos Quisling, og han fant da også en naturlig plass blant dem som stod Quisling nær. Også faren så på Quisling med respekt i mellomkrigsårene. Dessuten var Quisling folkehelten Fridjof Nansens mest betrodde mann.

Knut ble altså tidlig politisk bevisst og hans beretning om livet i NSUF og den frivillige arbeidstjeneste, bringer undertegnede tanker tilbake til en meget lykkelig del av sitt liv. Ikke bare på grunn av alle de fine møter med natur og kamerater som skildres med varsom penn, men også den politiske viten og det samfunnsmessige engasjement som kommer frem på og mellom linjene.

Knut vokste opp utenfor Oslo og bodde der 9. april 1940 - den mest nedslående dag han til da hadde opplevet. De som hadde ødelagt vårt forsvar, stakk av og sendte andre til kamp mot veltrenede tyske tropper. De hadde ingen sjanser til å lykkes med et utilstrekkelig forsvar som ikke engang ble mobilisert i tide.

Da grep Quisling regjeringmakten. Det var kommet en

myndighet som ikke bare kunne tale landets sak vis a vis okkupanten, men som også kunne vente å bli tatt hensyn til. Knut hjalp til så godt han kunne. For ham var det det naturlige. Men det skulle komme skuffelser. Forfatteren beretter så det svir.

Senere treffer vi Knut igjen som frivillig på østfronten. Også det naturlig for Knut. Han gjør da heller ikke noe nummer av det. Derimot beretter han om de tusener av lik de fant i Lvov.

Mennesker som var blitt slaktet ned da sovjetsoldatene trakk seg ut av byen. Ikke rart at ukrainerne hilste tyskerne og deres frivillige medkjempere som befriere. Knut fikk der bekræftet at han var på rett vei.

Under disse stressende omstendigheter er det han får bud om farens arrestasjon. En gruffull melding for den unge idealisten. Han må hjelpe og kommer seg da også hjem og blir (Forts. side 6)

Kjell Fjørtoft slår til

Fra INO's pressetjeneste

Har vi vært utsatt for systematisk og regelrett historiefalskning i hele etterkrigstiden med hensyn til hvordan Norge ble dratt inn i den annen verdenskrig for snart femti år siden? Det er ikke INOs pressetjeneste som hevder dette, men forfatteren Kjell Fjørtoft i sin brennaktuelle bok «Mot stupet» som i disse dagene sendes ut til bokhandlerne av Gyldendal.

Det har vært knyttet stor spenning til denne boken i lengre tid. Som erfaren journalist har Fjørtoft visst å skape forventninger omkring sitt arbeide. Nå når boken foreligger, kan vi bare fastslå at den er like spennende - og avslørende som vi kunne vente oss. Mange tabuer faller.

Ingen Elverums-fullmakt

Det ble f.eks. aldri vedtatt noen «Elverumsfullmakt» der Stortinget ga regjeringen en blankofullmakt for de kommende år. Denne «fullmakten» spilte en avgjørende rolle som «legal» forutsetning for seierherrenes politiske straffeoppgjør med taperne etter okkupasjonen. Av historikere er det vel bare Hans Fr. Dahl som i klartekst har sagt det samme som Fjørtoft nå.

Olstad den takk han så absolutt fortjente. Vi skulle tro at møtet ga mersmak, slik som de serverte forfriskninger.

HA-WA

Men hva med alle de andre, spør Fjørtoft. Har de ikke våget å fremlegge fakta av redsel for sin egen karriere og arbeidsmuligheter i det norske etterkrigstidssamfunnet?

Ikke uroe

Men dette er bare en av de mange avsløringer som Fjørtoft kommer med i denne boken. De står ellers i kø. Det var på ingen måte Tyskland som hadde størst interesse av å trekke Norge med i verdenskrigen, men England og Frankrike. Siden dokumentene fra det engelske krigskabinett er blitt frigjort, behøver ingen lenger å betvile dette. De allierte hadde planen klar for å okkupere de viktigste deler av norskekysten, men med en uhyre dristig og vellykket operasjon, kom tyskerne dem i forkjøpet.

Mens det gjennom vinteren 1939/40 blir stadig klarere for alle innsiktsfulle at Norge når som helst kan bli dratt inn i krigen, fortsetter Nygaardsvold-regjeringen å leke blindebuk med en truende virkelighet. Særlig er utenriksminister Koht en mester i å fordreie opplysninger eller simpelthen helt holde dem tilbake, hevder Fjørtoft.

Men de fleste regjeringsmedlemmer var med på tåkelegning av de faktiske forhold. Opposisjonen i Stortinget lot seg også villedes og særlig fremgår det av Fjørtofts dokumentasjon at Venstres leder Mowinckel spilte en

miserabel rolle. Det ble konsekvent utover vinteren løyet om vår forsvarsevne både i regjering og storting. Den tok forresten hverken Tyskland eller vestmaktene alvorlig. De visste at myndighetene gjennom en årrekke hadde neglisjert forsvaret og de visste dertil at den norske regjering var politisk vinglete og defaultistisk.

Gjennomgangstenen fra regjeringen var at det norske folk ikke måtte «uroes» enda det var de alvorligste grunner til uro. Fjørtoft viser endog at regjeringen la alvorlige hindringer i veien for de mange frivillige som ville reise til Finland etter Sovjets overfall på landet senhøstes 1939.

Romerske matskikker

I de avgjørende døgnene før 9. april 1940 underslår Koht alle advarsler om både allierte og tyske invasjonsplaner. Generalstaben krever øyeblikkelig mobilisering i full skala, men regjeringen avslår. Og mens engelskmennene minelegger norske farvann 8. april og de tyske invasjonsstyrkene er underveis, er landets militære og politiske ledelse samlet i Oslo Militære Samfund. Drøfter de krigsfa-

ren? Nei, de lytter til foredrag om spiseskikker i det gamle Rom!

Denne boken dekker bare tiden frem til 11. mai, men Fjørtoft lover flere. Ouvertyren er lovende.

Hederlig om ideologiske motsetninger i NS

Oystein Sørensen:
Hitler eller Quisling.
Ideologiske brytninger
i Nasjonal Samling
1940-1945.
Cappelen 1989.

Sett fra en NS-manns synspunkt er det et alvorlig aber ved de fleste bøker som skrives om Nasjonal Samling og okkupasjonstiden: Vi kjenner oss ikke igjen. Det var ikke slik vi tenkte, det var ikke dette vi ville, det var ikke slik vi opplevet det. Og når en bok står i strid med ens egne erfaringer, blir man nødvendigvis nokså skeptisk.

Annerledes med denne boken av Oystein Sørensen. Det er helt forbløffende hvordan han har klart å gjenskape stemningen fra den gang. Vi har noen få reservasjoner som vi nedenfor skal gjøre rede for, men i det store og hele kan vi bare gi Sørensen vår kompliment.

De tre hovedretninger

Hovedemnet for Sørensens bok er dette: Hvordan ønsket NS-folk at Norges internasjonale stilling skulle bli dersom Tyskland vant krigen? Synspunktene varierte en god del,

men kan sammenfattes i følgende hovedretninger:

1. De som ønsket at Norges internasjonale stilling skulle bli nøyaktig slik den var før 9. april 1940. Denne gruppe gjorde seg lite offentlig gjeldende, men innenfor partiapparatet fantes det noen som sto på dette standpunkt.

2. De som gikk inn for gjenoppretningen av Norges frihet og selvstendighet så snart som mulig, men som like fullt var villig til å gå inn i et forpliktende germansk og europeisk samarbeide. Dette samarbeide måtte imidlertid baseres på likeverd mellom nasjonene.

3. Endelig var det pangermanerne, som stort sett fulgte Himmlers opplegg. Grenser skulle utsettes og de enkelte folk gå opp i det store germanske folk og rike under Adolf Hitlers førerskap.

Quislings konsekvente syn

Alternativ 2 var det Quisling sto for. En mangel ved boken er at Sørensen ikke påpeker at dette var et syn som Quisling ikke fikk under og på grunn av okkupasjonen, men at han hadde hatt det helt siden han

Av Hans Olavsens

trådte inn i politikken i 1930. Allerede i «Russland og vi» finner vi hans opplegg til et stornordisk forbund. Med styrke tok han ideen opp igjen i 1938-39 da NS utga tidsskriftet «Stornordisk Samband». Sent i tredveårene skrev han også artikler der han gikk inn for opprettelsen av Europas forente stater. I det hele gikk ideer som dette stadig igjen i svært mange av hans utenrikspolitiske betraktninger. Alt Sørensen skriver om dette, er en note bak i boken der han såvidt nevner Quislings forslag om et stornordisk forbund, noe Sørensen kaller en «kjepphest». Det er en overfladiskhet som ikke sømmer seg en seriøs historiker.

Pangermanistene

Pangermanistene var først og fremst å finne i Germanske SS Norge uten at det dermed er sagt at alle organisasjonens medlemmer tilhørte den retningen. Hovedrollene i Germanske SS Norge spilte stabslederen, Leif Schjøren, og redaktøren av «Germaneren», Egil Holst Torkildsen. Disse herrer kom i sta-

dig sterkere opposisjon til NS. Til slutt ble de helt rabiote og forsøkte å få tyskerne med på å velte Quislings regjering. At de selv sto i den påtenkte nye ministerliste, er ikke egnet til å forundre. Sørensen fritar SS-lederne Jonas Lie, Sverre Riisnæs og Olav Lindvig for all deltagelse i dette renkespill. Riisnæs var riktignok sterkt pangermanistisk innstilt, men lot seg ikke bruke mot Quisling. Når det gjelder Jonas Lie, så er det få spor etter pangermanisme hos ham. Schjøren og Holst Torkildsen ble avsett og sendt til Tyskland. Det er ellers påfallende hvor mange av de fremste pangermanistene det var som tidligere hadde vært medlem av Norges nasjonal-socialistiske arbeiderparti (NNSAP), en direkte kopi av NSDAP som hadde eksistert i tredveårene.

Fuglesang var aldri pangermanist

Den alvorligste feil Sørensen begår, er at han karakteriserer Rolf Jørgen Fuglesang som en opprinnelig pangermanist som senere omvendt seg til Quislings syn. Her svikter forfatterens innsikt. Saken er jo at i tidsrommet

fra 1940 til langt ut i 1942 var svært mange av oss tilhengere av «Stor-Germania», som vi kalte det, men det var et Germania som besto av frie og likeverdige folk som skulle beholde sin egenart. Det var også på dette grunnlaget at Fuglesang i sine taler gikk inn for det germanske samarbeide. Men så i 1942 blir Germanske SS Norge stiftet, og med denne organisasjonen kom de Himmlerske tanker om et germansk rike uten nasjonale skiller inn i norsk politikk. Det fikk svært mange av oss... deriblant også Fuglesang... til å reagere. Det var slett ikke dette vi ville. Derfor uttrykker Fuglesang seg senere helt annerledes enn før.

En annen pangermanske gruppe var Norsk-tysk selskap under professor Klaus Hansens ledelse. Et fremtredende medlem av dette selskap, Roald Dysthe, forsøkte også å få tyskerne med på å velte Quisling-regjeringen. Etter at han ble avslørt, måtte ikke bare han, men også Klaus Hansen forlate selskapets ledelse.

Sosialisme - solidarisme

Et annet forhold som Sørensen (Forts. neste spalte)

Scorpio:

Vi tar våre lesere med på en liten påsketur inn i framtiden. Vi stopper ved året 1982, og er til stede ved en landssviksak - etter sigende den siste landssviksaken etter den siste verdenskrigen.

Rettslokalet er et trivelig lite hus på landet. Utenfor er det bjerkeskog og lauvsprett, gauen er nettopp i ferd med å legge egg i andres reder.

Tiltalte er nå blitt gammel og krokete, han fylte 92 år ved Mikkelsmess. Saken hans er blitt utsatt i 37 år, men nå skal han svare for sine gjerninger. Rettferdighetens kvern maler usedvanlig langsomt.

Dommeren er en hvithåret mann med en kald beregnende hjerne, tross sine 87 år er han nokså åndsfrisk, han leser «Tyrihans» med briller, og det er

ikke sjelden han fortaper seg i «Alle Menns Blad» når hensynet til rettssikkerheten tillater det. Han er litt gammel, denne dommeren, men det er den eneste gjenlevende fra den tiden tyskerne var her, og en må ha med kjentmann for å kunne få et riktig bilde av hva som foregikk.

Aktor er en sprek yngling på 79 år. Også han kan lese uten briller. Det eldste vitnet er 102, og må bæres til og fra rettslokalet.

Denne saken avviker ikke sterkt fra vanlige landssviksaker, ville sikkert ikke vært referert i avisen hvis det ikke var fordi det var den siste! Og det er året 1982!

Dommeren griper klubben. Han vil påkalle tiltaltes oppmerksomhet og ha stillhet i retts-

lokalet, han har vært sterkt plaget av øresus de siste 50 årene. Han klubber og treffer vankaraffen som knuses.

- Navn? sier dommeren.

- He? spør tiltalte. Han kan ikke si stort annet, for han har ikke en tann igjen i munnen. Leppene er skrumpet inn og hvelver seg sammen over gummene, slik at det bare blir en liten svart åpning igjen på midten.

- De er tiltalt for å ha vært nazist, sier dommeren.

Tiltalte reiser seg og går litt i barndommen. Så setter han seg tilbake på plass.

- Hvor var De høsten 1943? spør dommeren så høyt at det knekker i gebisset.

- Det året arbeidet jeg som landssviker oppå Biri, opplyser tiltalte.

- Nei, stopp sier dommeren og rømmer seg. - Det var i 1942, det står i tiltalebeslutningen.

- Jasså, svarer landssvikerens, som ikke viser tegn til anger. - Det var det året dattera mi, hu Inga Røyking, hadde følge med en obergefreiter fra Furuset, gjentar tiltalte. - Tæla var enda så urimelig tjukk i jorda den vinteren.

- Nei, det var ikke så tjukk tæla det året sier aktor. Det var året før det var tjukk tæla.

- Det var tæla, sier tiltalte.

- De har avlagt ed på ikke å avgi falsk forklaring! Dommeren sender ham et skarpt blikk og hoster dypt. Det høres som «Måneskinnsosonaten» på kino-orgel. Vitnet som er 102 år besvimer og bæres ut. Hun ble engang arrestert av tiltalte, etter søkt for ulovlig dans i året 1944, påstår hun selv.

- Det var enda det året vassledningen hjemme ble forderva av frosten, sier tiltalte, som viser seg å være en ganske usedvanlig fordervet forbyrter.

- Jeg husker godt hu Inga Røyking, sier dommeren. - Hun hadde så urimelig korte føtter.

- Ja osså var a' kjevhendt, sier tiltalte.

- Vi kan ikke fortape oss i detaljer, klubber dommeren. Har De vært nazist ja eller nei! Dommeren kommer i sterk affekt under dette siste utbruddet, blodtrykket stiger, han må ta en globoid som han svelger i vann.

- Hu Inga bor forresten bortpå gamlehjemmet på «Kveldssol», sier tiltalte. - Jeg kan huse en gang, det var vel enda det året som Hitler ble gjenfunnet borti Argentina.

- Hvem Hitler? spør dommeren sint. Bland ikke inn flere vitner i denne saken.

- Har De noe å si til Deres forsvar? spør aktor.

- Jeg huser det så godt som det skulle være i dag, dengangen Hitler var med på skuronna på Biri. Det var så mye blåbær det året...

- Var De nazist under krigen?

- Hvilken krig? Tiltalte blir plutselig interessert. - Det var ikke det året vi hadde rottekrig på Toten, da bikkja til formannen i helserådet ble kvælt av atompiller?

- Har De vært nazist? spør aktor enda en gang og tørker svetten av skallen.

- Nazist? Nei, jeg kan ikke tru det? Derimot var jeg bassist i Søndre Hølands Sangforening i 65 år, og da hadde jeg flere solosanger, jeg var ridderen i Drachmanns «Det var engang».

- Kan jeg ta så feil da, sier dommeren og mister høreapparatet i golvet.

Aktor fikler med rettsapparatet.

- Har De noe å anføre til Deres forsvar?

- Nei, jeg huser ingen ting, jeg. - Ikke jeg heller, sier dommeren.

- Det må være en misforståelse.

Tiltalte ble frikjent
Fra «Verdens Gang»
24/3 1948.

Det alvorlige hjørnet

Det er nedslående at norsk økonomi er avhengig av menn hvis største styrke er deres iøyenfallende mangel på begrep om egen begrensning

HaWa

(Forts. fra forrige spalte)

tar opp i boken, er de ideologiske motsetninger mellom sosialistiske og mer kapitalistisk innstilte kretser i NS: Forfatteren fremhever helt korrekt redaktør Odd Melsom som hovedekspont for den sosialistiske retningen, men fremstillingen gir ikke et fullstendig bilde av hvilken utbredelse disse sosialistiske ideer hadde i Nasjonal Samlings rekke. Langt de fleste av de yngre medlemmene... og dem var det mange av... gikk med begeistring inn for hva de kalte «en ny norsk og sann sosialisme». En innvending mot Sørensen er dessuten at han ikke definerer hva denne sosialisme gikk ut på. Det dreide seg ikke om den klassiske sosialisme som innebærer statens overtagelse av produksjonsmidlene. Tvert om skulle den private eiendomsrett bevares. Det NS-sosialistene gikk inn for, var et sterkt progressivt samfunn der godene skulle fordeles mest mulig rettferdig, der det skulle være slutt på all undertrykkelse av det arbeidende folk, og der det skulle sørges for at ingen led nød. Det ble også brukt et annet ord på denne sosialisme, nemlig «solidarisme», og kan hende er det en mer treffende betegnelse.

Men våre få innvendinger må ikke hindre noen i å kjøpe denne boken. Den er en utmerket innføring i et ideologisk problemkompleks og i en strid hvis utfall kunne ha fått den aller største betydning dersom den annen verdenskrig hadde endt annerledes.

Tekster: Johs. 1, 1-14.
Jesaja 9,6.

Når disse linjer skrives, blir dagene stadig kortere, lyset svakere, og mørket og natten lengre. Årstiden kan ofte føles knugende. Ikke så merkelig at våre fedre så fram til vintersolverv, den dagen da solen «vender» og det atter går mot lysere dager, lysere tider og solen stiger stadig høyere på himmelen. Høydepunktet nås ved sommersolverv da solen igjen «vender» og dagene blir kortere og nattmørket siger på. Slik skifter høst og vinter, vår og sommer, i en stadig gjentatt syklus.

Kristi fødselsfest, vår julehøytid, feires umiddelbart etter vintersolverv. Den innevarsler et anderledes solhverv, noe helt nytt, en ny tid, et tidsskifte av evig betydning: «Den signede stund, den midnatstid, da Frelseren lot seg føde, da klarnet det opp i østerlid til deiligste morgenrøde, da solen opprant så mild og blid, som vekker oss opp av døde.» (N.F.S. Grundtvig)

Det evige Ord, Guds sønn, ble menneske og tok bolig iblant oss. Så høyt elsker Gud oss mennesker at han ga avkall på himmelens herlighet og tok en tjeners skikkelse på seg og ble menneske av kjøtt og blod. Det overgår all forstand dette at Han ved hvem alt er blitt skapt, lar seg føde som et hjelpeløst lite barn, blir svøpt og lagt i en krybbe i en stall fordi det ikke var rom i herberget. Salmedik-

Kristi fødselsfest 1989

Av Eivind Saxlund

teren Martin Luther har satt ord på dette ufattelige som vårt Nytestamente vitner om: «Han som all verden er for trang, han ligger på Marias fang, til moderbrystet ble han lagt, som bærer verden med sin makt.» Jesus Kristus, Guds sønn steg inn i tiden, inn i vår verden. Gud kjenner oss. Ikke bare fordi han har skapt oss og vet om oss, men fordi han har erfart hva et menneskeliv er ved selv å bli menneske. Han har ligget som foster under sin mors hjerte, han har opplevet barndom, ungdom og moden alder. Han gikk omkring og gjorde vel. Han fikk oppleve at mennesker ble hjulpet, helbredet og frigjort ved det forsoningens og tilgivelsens budskap han bar fram. Han fikk tilslutning og respons, men til slutt dom, lidelse og en død som var ment å være så vanærende som mulig. I sannhet: Han fikk erfare menneskelivet både i medgang og glede, men også i sorg og i den dypeste fornedrelse. Jesus levde et sant og virkelig menneskeliv og ble prøvet i alt. Derfor kan han og ha virkelig medfølelse og omsorg for oss. Han vet hva vi trenger til. Og hva mere er: Han led og døde for oss for å fri oss fra våre synders skyld og straff og gi oss sin rettferdighet i bytte. Det kors som skulle være den største vanære, er blitt menneskehetens håp. Sagt på en annen måte: Guds vesen er kjærlighet og solidaritet

med oss mennesker. Gud elsker oss. Tilværelsens innerste hemmelighet er denne ene: Grenseløs kjærlighet.

Profeten Jesaja forutsa: «For et barn er oss født, en sønn er oss giitt. Herredømmet er lagt på hans skuldre» (Jes. 9,6). Hva betyr dette? Hvorledes går dette til?

En av de store kirkefedre - Hieronymus - har giitt oss et svar i en liten barnlig fortelling. Så ofte som jeg ser mot Betlehem, sier han, har jeg i mitt hjerte en samtale med Jesusbarnet. «Herre Jesus, du fryser, du ligger så hårdt i din krybbe, hvorledes skal jeg gjengjelde deg at du kom hit for min salighets skyld?» Da synes jeg barnet svarer: «Jeg vil ingen ting ha, kjære Hieronymus, Jeg kommer til å få det verre, i Getsemane have og på korset.» Da fortsetter jeg å tale: «Jeg må nødvendigvis få gi deg noe, jeg gir deg alle mine penger.» Barnet svarer: «Jeg eier allerede himmel og jord. Dine penger trenger jeg ikke. GI dem til dem som trenger det, så vil jeg ta imot dem som om de var giitt til

meg.» Da fortsetter jeg: «Kjære Jesusbarn, det vil jeg gjerne gjøre, men likevel må jeg få lov til å gi deg noe, ellers vil jeg sørge meg til døde.» Da sier barnet: «Kjære Hieronymus, ettersom du er så generøs: Gi meg dine synder. Gi meg din onde samvittighet og din fortaphet. Jeg vil ta dem på mine skuldre. Det skal være min herlighet og mitt herredømme. Jesaja har jo forutsagt at jeg skal bære dine synder og ta dem bort.»

Slik er herredømmet som hviler på Jesusbarnets skuldre. Et forlatelsens og tilgivelsens rike. En Gud som forsoner det hans barn har forbrutt.

For så har Gud elsket verden... Slik elsker Gud oss mennesker...

Ha takk, som treder til armod's hytter ned!
Ha takk som gleder oss med din søte fred!
Kom inn o Kriste, tenn lys i hvermanns gård!
La isen briste, gi varme snart og vår!
La ingen miste hva godt din fødsel spår!

En riktig god jul og godt nytt år!

ØNSKER VI ALLE VÅRE LESERE

MÅNEDENS PERNILLE:

«Som dagene går nærmer vi oss jo et nytt decennium, det siste for tusenårsskiftet», sier jeg til Gullet mens vi inntar et raskt tilberedt middagsmåltid. «Jeg holder på med en ny epistel til «Folk og Land», fortsetter jeg. «Jeg burde kanskje komme litt inn på det. Hva tror du?»

«Vet du hva jeg først og fremst ville komme inn på?» svarer hun.

«Nei, min filosofiske datter.»

«Det har neppe gått deg hus forbi at Oslos evig smilende ordfører for et par uker siden deltok i avdukingen av et monument over dem som meldte seg som frivillige på den røde siden av den spanske borgerkrigen», sier hun. «Var det ikke mange som meldte seg som frivillige på finsk side under vinterkrigen mot Sovjet i 1939-1940 også? Får de noe monument noen gang?»

«Nei,» smiler jeg, «men jeg forstår ironien. Far sier jo at det

er forunderlig at vi ikke også fikk et monument over Stalin etter krigen. Så hadde vi fått hele triumviratet, som delte Europa i to, stående på sokler rundt om i byen. Stalins representanter satt jo også like uskyldshvite som han i Nürnberg og dømte den tapende part til døden. Også denne nytenkning i Europas nyere historie burde ha fått sitt minnesmerke.»

«Nettopp», sier Gullet, «og for å se det fra en annen vinkel, hvem var det altså de frivillige i Finland kjempet mot? Jo, mot den som skulle bli Norges allierte, den fredsæle Stalin, velgjøreren som ikke minst mente at for hans undersåtter var massegravens fred å foretrekke fremfor tilværelsens ynkerdighet. Nei, de frivillige i Finland er ikke verdige til et minnesmerke, i alle fall ikke her til lands. Men var det ikke decenniet du snakket om.»

«Jo, det var det jeg spurte deg

om. Undertiden har jeg så mye jeg kunne tenke meg å skrive om at jeg ikke vet hvor jeg skal begynne. Synes du det er rart?» spør jeg.

«Ikke på noe vis, men jeg var for ung, og ikke så engasjert som nå til å huske noe særlig fra begynnelsen av åttiårene,» sier Gullet. «Hvorfor konsentrerer du deg ikke om de siste ukers hendelser. Det har jo nettopp kommet ut noen nye bøker også.»

«Men jeg har jo ikke lest dem,» innvender jeg.

«For det første har du lest boken til Arne Stornes, «Sataniske glør». Jeg klarte ikke å legge den fra meg inatt, og har hatt mye å tenke på idag,» sier Gullet. «Men du vet da hva de andre bøkene går ut på.»

«Jeg skal ikke benekte det. Riktignok har jeg ikke noe særlig greie på Riisnæs, men jeg vet jo hva Sørensens bok dreier seg om, at det var fraksjoner innen-

for NS, som i andre politiske partier. En inngående, positiv omtale av Sørensens bok i «Morgenbladet,» jeg nevnte den visst for deg, forteller meg jo også at det er fraksjonsstridighetene innenfor NS som er temaet. Og det er jo forhold som far har vært inne på,» repliserer jeg.

«Du hørte Ustvedts korte glimt i radio i forbindelse med presentasjonen av boken,» ivrer Gullet. «Du var opprørt, fordi han avfeiet og avsluttet det hele med en bemerkning om at det bare var to prosent av Norges befolkning som sympatiserte med NS. Du ble ikke mindre opprørt da dama i «Antenne Tv» i fjernsynet nærmest skremte vannet av Sørensen og forfatteren av boka om Riisnæs, slik at de nærmest satt og forsvarte seg selv fordi de hadde skrevet bøkene. Hentydninger både til sympati og nynazisme er ikke til å spøke med. Jeg synes det var

tarvelig jeg også, men dama hadde sikkert fått sine instruksjoner. Men jeg tror neppe Arne Stornes kommer hverken i radio eller fjernsyn. Dette ble en lang harang, nå er det din tur,» avslutter Gullet sin enetale.

«Nei, jeg er overbevist om at Arne Stornes ikke blir innbudt hverken til fjernsyn eller radio. Dertil er de for feige, noe du sikkert også har kommet frem til selv. Jeg kjenner Stornes bare fra hans to bøker. Her er en uredd sannhetssøker som uten frykt går imot de flertallsvattede versjoner av krigsårene. Han vil vite å svare for seg, og de svarene vil de ikke våge å sende ut over riksnett,» bemerket jeg.

«Kan du ikke skrive om det vi har snakket om,» sier Gullet, «det er da virkelige tanker ved slutten av et decennium.»

Ved middagsbordet

«Dilemma» . . .

(Forts. fra s. 3)

konfrontert med farens sak. Den er alvorlig, meget alvorlig og dødsdom kan bli resultatet. Knut erfarer også at faren var blitt utsatt for tortur. Knut klarte å forpurre dødsdom, men faren satt i konsentrasjonsleir til krigens slutt.

Disse opprivende forhold ødela ikke de solide bånd som knyttet Knut og faren til hverandre. En gjensidig respekt og forståelse gjorde at da rollene etter krigen ble «byttet», så ble det et gripende møte mellom far og sønn på Ilebu.

Faren kastet seg inn i arbeidet for medfanger som ennå befant seg i Tyskland. Men han fant også tid til å markere seg som motstander av «de seirendes justis». Til sorg for familien og skade for landet omkom Hjalmar Steenstrup i en flystyrt i 1945 under hjemreise etter et oppdrag ved domstolen i Nürnberg. Landet tapte en utpreget humanist, Knuts meningsfeller hadde vel også mistet en som ville forstå og verdsette den gode hensikt på tross av uenighet om sak. Men for Knut forsvant et tårn. Den 25. okt. ble det andre blåst ut. Dilemmaet var vekk, men det har neppe vært noen befrielse for forfatteren.

Knut Steenstrup har med sin bok reist et minne om den idealistiske og forsvarsvillige NSU-ungdommen fra før krigen. Til tross for at det er hans første bok, er store deler av boken av høy litterær verdi. Innledningen om hans barndom og oppvekst er skrevet med en stil og en humor som gjør at en håper på mer fra samme penn. Og senere, når den voksne verden med dens alvor og fortredeligheter er tema, møter vi en konsekvens og logikk i tanke og språk som avtvinger den største respekt. Varmen og det positive budskapet til alle som kjempet for det de trodde på, følger leseren til siste side. Vi takker såvel forfatter som forlag (Grøndahl) for boken.

P.S. Boken er illustrert med en rekke fotografier, en del ikke tidligere offentliggjort.

Økonomisk «landssvik» . . .

(Forts. fra s. 2)

maa man komme til et annet resultat og en helt annen formulering enn landssvikanordningens § 2 avsnitt III. Utgangspunktet maa være at saalenge en næringsdrivende ikke gaar lenger i sin «bistand» til okkupasenten enn den Haagreglene gir okkupasenten rett til aa forlange, bør vedkommende ikke kunne straffes for landssvik for kontrakter eller samarbeid med okkupasjonsmyndighetene. Om dette samarbeid opprinnelig er kommet istand etter okkupasentens eller vedkommende forretningsmanns initiativ bør ikke være avgjørende. Herved undgaas den uensartethet man ellers vil faa i rettsavgjørelsene dersom sakens utfall skulde være avhengig, av hvor behendig vedkommende forretningsmann har innrettet sig. Det vilde ogsaa unektelig ta sig noe eiendommelig ut om de forretningsmenn som gikk i spissen for dette samarbeid med okkupasenten gaar fri, mens de som fulgte deres anvisning skulde faa alvorlige fengselsstraffer.

Da landets regjering ikke med rettsvirkning kunde gi kontraktordre mot de i Haagkonvensjonen oppstillede forskrifter, se Skeie, Landssvik s. 41, avsn. II, skulde spørsmålet etter dette innskrenke sig til:

Hvad kunde okkupasjonsmyndighetene etter Haagkonvensjonen ikke fordre av den besatte stats innvaanere?

Dette gir konvensjonens artikkel 43-52 selv svaret paa. Okkupasenten kan ikke fordre tjenester eller prestasjoner som direkte hører til «krigsoperasjoner mot fedrelandet» eller umiddelbart tjener et krigsoperasjonsformaal rettet mot vaare allierte. Innlater man sig *frivillig* paa denslags er det landssvik, men her ligger ogsaa den naturlige begrensning for anvendelsen av straffelovens § 86 m.fl. Spesielt synes dette klart i betraktning av at det er et langt sprang mellom det at en handling er rettmessig, og det at den er belagt med en minimumsstraff paa 3 aar, ved siden av at Haagkonvensjonens bestemmelser maa forutsettes avfattet med det internasjonale landssvikbegrep for øie, saaledes at en okkupasent med støtte i konvensjonen ikke bør kunne fordre tjenester - som hvis tilbudt frivillig - maatte betraktes som regulært landssvik.

Et eksempel vil kanskje best illustrere dette:

Det aa bygge brakker for okkupasenten bør i og for sig ikke belegges med straff. De fleste brakker gikk forøvrig til tysker-

nes behov her i landet, hvorved den civile befolkning blev spart for rekvisisjoner i større utstrekning enn tilfellet ble. Helt annerledes stiller det sig med den entreprenør, som gjennom det tyske innkjøpskontor til stadighet stod i direkte kontakt med Østfronten, for pr. fly aa levere sine speciallavede, flyttbare brakker, til bruk i de forreste linjer.

Da ingen «profitor»sak hittil har vært forelagt Høiesterett, kan disse forhold ennu rettes og bringes i overensstemmelse med vaare nedarvede rettstradisjoner!

Naar historiens dom engang skal skrives om forholdene i Norge etter 7. mai 1945 vilde det være lite smigrende for vaart rettsvesen om vaar strafferetts ekspert, professor Jon Skeies ord: «*Vi har aldri i vaar historie hatt en saadan rettløshet*», se «Landssvik» side 18, her skulde gaa igjen.

Oslo i februar 1946.

Seminar om krig og . . .

(Forts. fra s. 1)

Knut Baardseth redegjorde for INO-arkivet som inneholder bortimot 4000 bind samt aviser og tidsskrifter. Arkivet er tilgjengelig for historikere og andre med seriøse motiver.

Forfatteren Sven T. Arneberg berettet om kamphandlingene i Hedmark/Oppland og viste lysbilder med utgangspunkt i boken «Vi dro mot nord» av ham og Kristian Hosar. Han fikk hard medfart av Storrusten som ikke hadde noen forståelse for at tyskerne skulle få skjønne sine herjinger. Han påviste åtte brudd på Genferkonvensjonen. Å utgi slikt for profittens skyld var uhørt, og forfatterne burde donere ev. inntekter til krigsinvalidfondet. Arnfinn Vik fortalte om sine egne erfaringer i krig i Norge, som motstandsmann og som SS-offiser på Østfronten. En merkelig vei som han grunnnga med den bitterhet som hadde samlet seg opp overfor dem som i mange år hadde medvirket til å lamme vår forsvarsevne. «Hadde vi hatt offiserer med erfaring, mannskaper med øvelse og utstyr i forhold til de oppgaver vi stod overfor, da skulle vi hevet tyskerne på sjøen.»

Gudmund Moren redegjorde for en undersøkelse om utbredelsen av NS-folk i de to fylker. Det var tatt utgangspunkt i motsetningsforhold og kriser for å gi forklaring på variasjonene fra kommune til kommune, men det var lite samsvar.

Warendorph var betenkt over at utgangspunktet måtte bygge på negative faktorer og kunne ikke akseptere å komme i klasse med hjerte/karsykdommer i

Finnmark eller AIDS i Uganda. Østhagen mente grunnen til den vekslende utbredelsen var personorientert: En bra mann og god leder ga resultater. Tokle, fhv. fylkesfører etc. refererte til at «hans fylke», Romerike, hadde hatt den høyeste prosent tilslutning. Han antydte at dette kunne skyldes opportuniste, uten å antyde hvorfor dette fenomen skule være særlig utbredt på Romerike.

Einar G. Fasting fikk anledning til å fortelle om Hamar ordførers avvisning av det tyske krav om evakuering av Storhamar til fordel for de tyske tropper som var ankommet distriktet på sitt tilbaketog fra Finland. Njet'et fra ordføreren ble ikke tatt nådig opp, men en selskapeilig tilstelning i ordførers hjem med generalene og adjutantene førte til at kravet ble frafalt. Andre løsninger kunne godtas. Dette «samarbeidet» førte nesten til henrettelse etter fredsutbruddet. Om dette ikke hadde så meget med utbredelsen av NS-folk å gjøre, så fortalte det litt om det de hadde å stri med. Historien ble historie.

Dessverre kunne denne referent ikke følge de to siste foredrag. Svein Amblie fortalte om: Hemmelige tjenester og Tore Pryser om: Problemer ved å skrive om okkupasjonstidens lokalhistorie, belyst ved jødeaksjoner i Hedmark og Oppland. Disse to foredrag vil bli omtalt senere.

De NS-folk vi hadde kontakt med på Hamar, var positive til det de hadde vært med på i Festiviteten. Selv om frontene fortsatt er markerte, var det tro på at de yngre historikere ville bidra til å redusere en del av aggressiviteten - på begge sider - selv om akkurat det ikke er forskerens hovedhensikt.

H. W

Bolsjevismen som . . .

(Forts. fra s. 1)

skal ikke derfor overdrive betydningen av de faktiske berøringspunkter mellom hans eget program og Hitlers, men ha i mente hans opprinnelige preferanse for Storbritannia, som var det første mål for hans «stornordiske» samlingsbestrebelse. Den protytske holdning arbeider seg gradvis frem ettersom Storbritannia glir inn i sin klassiske europeiske maktbalansopolitikk rettet mot Tyskland, som i Quislings øyne fremtrer som den eneste europeiske makt med kompromissløs vilje og også, om nødvendig, militær styrke til å spille som det omtalte «bolverk mot bolsjevismen».

Den tysk-sovjetiske pakt lamslår mange, men forstyrer ikke Quislings langsiktige visjon: I

sine kommentarer august/september 1939 insisterer han på at Tyskland har «sett seg nødsaget til å nøytralisere så meget som mulig den ene part i innsirklingen ved en *ikkeangrepspakt*», men dette betyr «ingen som helst utjevning mellom ideologiene: Forskjellen er like *avgrunnsdyb* som den alltid har vært.» Følgelig: «Heller ikke forandret den inngåtte pakt noe som helst i den kjernsgjærning at Tyskland fortsatt er Europas bolverk mot bolsjevismen». (Fritt Folk 2. sept. 1939.) Og i Fritt Folk 9. mars 1940: «På den annen side er Tyskland fremdeles Europas bolverk mot bolsjevismen, og den eneste makt som er i stand til å sette en stopp for dens fremtrengen mot Atlanterhavet». Slik og i diverse andre varianter fremføres stadig den oppfatning at «det endelige oppgjør» i verdensdramaet kommer til å stå mellom Tyskland og Sovjetunionen. Etter Quislings vurdering som den videre utvikling kom til å bekrefte, dreiet det seg altså om en rent taktisk, og ikke om noen grunnleggende endring i de europeiske konstellasjoner. Sett fra dette synspunktet fremtrer for såvidt også hans avvisende holdning til norsk støtte til Finland i vinterkrigen 1939-40 som logisk: Finland, som ikke i tide har arrangert seg med Tyskland, er nødt til å tape denne striden. Dertil kommer at Norge, som ikke engang ville være i stand til å forsvare seg selv, umulig kan yte noen virksom hjelp, om så viljen skulle være der. De fransk-britiske planer om en «hjelp» via Narvik, Kiruna er ikke annet enn påskudd for å skape en ny front mot Tyskland i Skandinavia, som ville ha som sikkert resultat en tysk motaksjon. Dette syn er også bekreftet av mengder av dokumenter som i den mellomliggende tid er gjort tilgjengelige.

Med den tysk-sovjetiske pakt fortsatt gjeldende fremtrer derfor for Quisling som truende aktuell den verste av de tenkelige muligheter: Norge blir krigsskueplass for Tyskland og Vestmaktene, og Stalin setter seg fast i Nord-Norge: altså Polens tragedie i nordisk reprise. Denne side av Quislings virksomhet faller utenfor rammen av nærværende oversikt, men kunne være verd en inngående undersøkelse: Hvilken rolle spilte hans overbevisning, om det kommede oppgjør mellom Tyskland og Sovjetunionen, i tillegg til den skisserte, umiddelbare utsikt for Norge den første krigsvinter, for hans Berlin-initiativ i desember 1939?

Uten hensyn til den tysk-sovjetiske pakt forfekter han altså ufortrødent det syn at Tyskland fortsatt er og blir «Europas bolverk mot bolsjevismen» f.eks. altså så sent som en måned før 9.

(ANNONSE)

Les også «Gjallarhorn»

— store julenummer!
Tilsendt i posten for kr. 20,- i frimerker eller satt inn på postgironn.: 2 20 69 69.

Etårsabonnement, (fire nummer) og «BULLETTIN» — meldingsblad for Norges nasjonalsosialister — koster kr. 200,-.

NORDISK BOKTJENESTE
Boks 78 Grorudh.,
0976 Oslo 9.

april. Etter den tyske invasjon blir det frem til begynnelsen av krigen i øst 22. juni 1941 en stans i dette: Med den stilling han har fått, eller forsøker å få, vis-a-vis okkupanten kan han ikke offentlig hevde synspunkter helt på tvers av dennes offisielle politikk, dertil kan man anta at den tyske sensur effektivt ville ha stanset ethvert forsøk i den retning. Interessant blir i denne sammenheng hans holdning til opprettelsen av Waffen-SS Standarte «Nordland». Hans tilslutning til dette initiativ er av flere blitt tolket som selve beviset for at Quisling ikke aspirerte til stort mere enn å opptræ som støttespiller for tyske interesser i håp om herigjennom å kunne styrke sin egen posisjon. Så en-

kelt er det ved en nøyere betraktning opplagt ikke. Det minnes om at vervingen av skandinaviske og nederlandske frivillige beror på en beslutning av Hitler fra april 1940, og for lengst var i full gang i Nederland og Danmark da Quisling i februar 1941 fremtrådte med sin påfallende sene tilslutning til prosjektet. Meget hadde forandret seg fra sommeren/høsten 1940 til februar. Mens det dengang kunne sees som en reell mulighet at en slik enhet kunne komme til innsats mot franskmenn og/eller briter, kunne en slik eventualitet på tiden for «Nordland»-oppøpet betraktes som praktisk talt utelukket: Frankrike var slått, og noen britisk invasjon på fastlandet kunne man etter Dunquerque knapt drømme om. På den annen side var en tysk invasjon av Storbritannia også rykket utenfor de praktiske muligheters grense: Etter det faktiske tyske nederlag i luftslaget over Storbritannia ville en invasjon ikke kunne gjennomføres, idet en slik måtte ha som absolutt forutsetning tysk luftherredømme. For offiseren Quisling har dette selv-

følgelig vært elementært. Heller ikke vil det ha unngått hans oppmerksomhet mere enn andres at forholdet Berlin-Moskva etter Molotov-besøket senhøstes 1940 var trådt inn i en markert kjøligere fase. Slik har han åpenbart kunne se tiden nærme seg for det forutsatte «endelige oppgjør», og det er en rimelig antagelse at hans tilslutning til vervings-prosjektet beror nettopp på en slik vurdering: Her skulle verves folk til den avgjørende kamp mot «den bolsjeviske verdenstrusel». Som kjent ble det da også den, og ingen annen, disse frivillige kom til å kjempe mot.

Det er kjent at tanken om «gjennoprettelse av den norske våpenære» og planer for gjennoprettelse av den norske forsvarsmakt som Administrasjonsrådet formelt hadde oppløst, også stod sentralt hos Quisling. De kommer gang på gang offentlig til uttrykk, skriftlig som muntlig, og er nedfelt i mange foreliggende dokumenter fra interne møter og statsarbeid. Dette er konstante størrelser. Den eneste variable er forholdet Tyskland-Sovjetunionen og utsiktene for den videre tyske-britiske konflikt. Når det forholder seg slik, er det naturlig å se disse siste om utslagsgivende for Quislings stilling til spørsmålet om verving av frivillige til innsats på tysk side, selv om dette ikke kunne komme til uttrykk offentlig. Til denne slutning kommer også det faktum at Quisling etter pålitelige, sammenfallende vidnesbyrd NS-internt i tiden mellom den tyske invasjon og «Nordland»-oppøpet stadig holdt fast på sin tese om det tysk-sovjetiske «endelige oppgjør». Utsagn om dette er referert fra flere ledermøter, og så godt var det kjent i rekkene av hans tilhengere at han endog vinteren 1941 - før oppøpet - på et møte av NSUF-ledere ble hilst med en sang om kampen i øst så nylaget at den gikk på melodien til «Wir fahren gegen Engeland». Alt i alt tvinger derfor den slutning seg frem at hoveddrivkraften i Quislings politiske virke var nettopp hans forestilling om den bolsjeviske trusel, og at heller ikke «Nordland»-oppøpet faller utenfor denne ramme. Det forbauset i sin tid mange at adskillige «Nordland»-frivillige oppgav nettopp vilje til «innsats mot bolsjevismen» som begrunnelse for sin inntreden, ut fra en i og for seg helt rimelig kronologisk betraktning. På bakgrunn av det foran anførte synes denne forklaring så langt fra å være en post facto konstruksjon tvert imot å være et ytterligere vidnesbyrd om holdbarheten av synet på kampen mot bolsjevismen som Quislings grunnleggende og konstant overordnede motiv.

BOKTJENESTEN

Postboks 924 Sentrum, 0104 Oslo 1. Telefonbest.: (02) 19 06 71

... eks. **QUISLINGS FORSVARSTALE**, Nummerert praktutgave kr. 150,-
 » **QUISLINGS FORSVARSTALE**. Billigutg. kr. 45,-

Serien «SUPPLEMENT TIL OKKUPASJONSHISTORIEN»:
 ... eks. Odd Melsom: **På nasjonal uriaspost** kr. 50,-
 » Odd Melsom: **NS og fagorganisasjonen** kr. 50,-
 » Odd Melsom: **Fra kirke- og kulturkampen** ... kr. 50,-
 » Einar Syvertsen: **Også dette bør være sagt** ... kr. 50,-
 » ALLE 4 BIND: kr. 150,-
 » A. I. Bru: **Professor på ville veier** kr. 50,-
 » A. I. Bru: **Her er London** kr. 60,-
 » Adolf Hoel: **Universitetet under krigen** kr. 25,-
 » Walter Fyrst: **Min sti. NS blir til, o.m.a.** kr. 95,-
 » Finn Kjelstrup: **Den norske kapitulasjon** kr. 20,-
 » Per Lie: **Sannheten om Telavåg-affæren 1942** kr. 15,-
 » Sigurd Myting: **Politisk dømt** kr. 35,-
 » Kai Normann: **Diktene Laurbærkransen** kr. 20,-
 » Arne Tellefsen: **Når forsvaret forfaller** kr. 25,-
 » Arne Stornes: **Spor i vår nære historie** kr. 115,-
 » Trygve Engen: **Jeg er ingen landsviker** kr. 35,-
 » H. Franklin Knudsen: **I was Quislings Secretary** kr. 55,-

«OPPGJØRET» BEDØMMES:
 ... eks. Forbundet: **Gi oss rettsstaten tilbake** kr. 5,-
 » Forbundet: **§ 104. Mere lys over rettsoppgjøret** kr. 10,-
 » Pastor A. E. Hedem: **Quo vadis Norvegia** kr. 30,-
 » H.r.advokat Albert Wiesener: **ASTRID D.D.D.** kr. 100,-
 » Roald A. Nielsen: **«Solbris Ohoi!»** kr. 100,-
 » Berner Hansen: **Mannen bak søylen. Prof. Wilhelm Rasmusen** kr. 120,-
 » Torstein Gunnarson: **Sannheten om Kirsten Flagstad** kr. 150,-
 » H.r.advokat Albert Wiesener: **Lys over landssvikoppgjøret** kr. 145,-
 » Jørgen Sehested: **Broholmøtet** kr. 75,-
 » Ditlev Tamm: **Retsoppgjøret etter besættelsen.** 2 bind kr. 200,-

NYTTI ÅR:
 ... eks. Svein Halse: **Mot sammenbruddet** kr. 238,-
 » Knut Steenstrup: **Dilemma** kr. 218,-
 » Arne Stornes: **Sataniske glør** kr. 115,-

FRONTKJEMPERNE:
 ... eks. Sigurd Senje: **Glemt soldat** kr. 100,-
 » Svein Halse: **Mot sammenbruddet** kr. 230,-
 » Harby Foged: **Danske Landsknægte** kr. 60,-
 » Schreiber: **Kampf unter dem Nordlicht** kr. 200,-
 » Paul Hauser: **Soldaten wie andere auch** kr. 200,-
 » Hans Werner Neulen: **Europa und das 3. Reich** kr. 200,-
 » Hans Werner Neulen: **An Deutscher Seite** Fremragende om norske o.a. frivillige på tysk side i Waffen-SS og Wehrmacht kr. 200,-
 » R. Schulze-Kossens: **Militärischer Führernachwuchs der Waffen-SS. Die Junkerschulen** ... kr. 250,-
 » **Gebirgsjäger im Bild** kr. 240,-
 » **Panzergrenadiere der Panzerdivision Wiking im Bild** kr. 240,-
 » **Europäische Freiwillige im Bild** kr. 280,-
 » Munin-Verlag: **Wenn alle Brüder schweigen. Grosser Bildband über die Waffen SS** kr. 350,-
 » **Die lettischen Divisionen d. Waffen SS** kr. 180,-
 » **Die deutsche Gebirgstruppe** kr. 200,-
 » W. Tiede: **Tragödie um die Treue** kr. 175,-
 » Schwager: **Im Herzen die Heimat** kr. 95,-

Legg til kr. 15,- for forsendelser ved forskuddsbetaling til: Postgiro 5 15 46 38. Bankgiro 6063.05.01248 eller ved sjekk, i kontanter eller frimerker. (Ellers porto og oppkravsgebyr.)

I alt bestilles for kr. som betales slik:
 Navn:
 Adresse:
 Postnr.: Sted:

Dokumentarserie

Unike filmer på video (VHS) fra Det 3. rike. Bl.a. besetelsen av Norge. Ca. 150 LP med historiske taler. Også medaljer, emblemer skaffes. Skriv til: **N. IMP.**
 Postboks 545
 3101 Tønsberg

ANNA KIENTOPF

Det fredsfiendtlige trauma

Den Røde Armés innmarsj i Tyskland 1945.

(Boken har omtale annet sted i denne avis.)

85 s., kr. 120,-. Sendes mot forsk.bet. o/postgiro 5 35 32 63 eller bankgiro 1097.20.09690. Håkon Glosli, Skogbrynet 12, Hasle, 1700 Sarpsborg.

Nye «Vennegaver»

Vi takker for 31 nye vennegaver på tilsammen kr. 7.692,-.

«VENNEGAVER»
 fra «Folk og Land»s venner.

TAKK FOR FØLGENDE BIDRAG:

M. W., Oslo	Kr. 150,-	K. B., Stangvik	Kr. 100,-
H. G., Sarpsborg	Kr. 380,-	O. Å., Sunndalsøra	Kr. 190,-
A. R., Rygge	Kr. 50,-	A. G., Trondheim	Kr. 50,-
G. L., Feiring	Kr. 150,-	Motstandsmann, Moesjen	Kr. 500,-
K. B., Sagstua	Kr. 250,-	Jessing, Storforshei	Kr. 500,-
S. L. Aa., Vang	Kr. 200,-	Tilfeldig leser, Köln	Kr. 150,-
R. R., Elverum	Kr. 1.000,-	H. C., Burfjord	Kr. 70,-
H. C., Moelv	Kr. 150,-	L. K., Canada	Kr. 40,-
A. G., Staveje	Kr. 170,-	K. H., Würzburg	Kr. 350,-
T. T., Eidanger	Kr. 50,-	D. H., Gateborg	Kr. 100,-
«Lørdagstreffet», Kr.sand	Kr. 600,-	E. L., Malmø	Kr. 100,-
S. M., Mundheim	Kr. 200,-	J. K., Argentina	Kr. 162,-
I. T., Hosanger	Kr. 150,-	O. H., Argentina	Kr. 140,-
M. K., Kristiansund	Kr. 500,-	R. A. N., Argentina	Kr. 140,-
M. A., Ålesund	Kr. 400,-		

Gal mann til rett tid

Av Aage-H. Berg

Verdensfjerne to prosent

I radioens program 1 omtalte man 18/10 Øystein Sørensens bok «Hitler eller Quisling», som handler om ideologiske motsetninger i NS under okkupasjonen. Programlederen, Yngvar Ustvedt, og bokens forfatter var skjønt enige om at NS-folk var verdensfjerne når de befattet seg med Norges internasjonale stilling og kjempet for Norges frihet og selvstendighet for det tilfelle at Tyskland skulle vinne krigen. Når dette var så verdensfjernt, så var det etter sigende fordi vi ikke representerte mer enn to prosent av befolkningen. Hva vet disse herrer egentlig om hvor mange vi representerte? Det norske Arbeiderparti har i dag... inklusive tvangsinmeldte... ikke engang dobbelt så mange medlemmer som det var «landssvik»-siktete i 1945. Betyr det at landets største parti representerer mindre enn fire prosent av befolkningen? Selvfølgelig ikke. Enhver vet at et parti representerer langt, langt flere enn dem som offisielt slutter seg til det. slik også med NS. Om ikke annet så kjenner vi alle sammen mennesker i våre familier som var meget sympatisk innstilt uten å være medlemmer og uten å bli siktet. Men fordi det ikke kunne holdes valg under krigen, vet hverken Ustvedt, Sørensen eller vi hvor mange det virkelig var som sympatiserte med vårt parti.

I alle fall er dette med de to prosent en utilbørlig tilsnikelse. Partiers prosentuelle styrke regnes da i all anstendighets navn av avgitte stemmer ved valgene, altså av antallet voksne og noenlunde politisk bevisste mennesker. Om vi ikke regner med en eneste NS-sympatisør ut over de 92.000 «landssvik»-siktete, så utgjør disse 6,3 prosent av de aktive velgere om vi legger det samlede stemmetall ved stortingsvalget i 1936 til grunn. Det samme tall ville fremkomme om vi regner med avgitte stemmer ved valget i 1945. Selv den aller ugunstigste beregning av oppslutningen om NS lå altså over tre ganger høyere enn hva de herrer Ustvedt og Sørensen finner det rimelig å operere med.

DEN MUNTRE KROK

Presten og klokkeren

Under seminaret på Hamar serverte statsarkivar Sandberg nedstående godbit, fritt gjenfortalt:

Menigheten hadde fått ny prest. En dag møtte klokkeren lett bedugget til tjeneste. Presten ville nødvendig være den nye kosten som skulle feie, og han lot være å si noe. Dagen etter, ved en kveldsgudstjeneste, var det minst like ille. Også denne gang lot presten nåde gå for rett. Men da klokkeren også neste dag ved en begrevelse ankom god og brisen - som det visstnok heter - fant presten det nødvendig å gripe inn. Etter irettesettelsen som ble formidabel, unnskyldte synderen seg med at han hadde vært rundt i menigheten med menighetsbladet, og skikken var at han da ble bedt inn på en liten dram, og selv om de var små, ble det jo mange. Presten lurte da på om hele menigheten hadde et slikt holdningsløst forhold til alkohol. «Neida», svarer klokkeren, «men de får menighetsbladet i posten!»

TIL VÅRE ABONNENTER

Med dette nummer av avisen følger det en innbetalingsblankett til betaling av aviskontingenten for 1990.

Kontingenten er kr. 130,-, i lukket omslag kr. 150,-, til utlandet kr. 10,- i tillegg.

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Kontortid: Mandag og tirsdag kl. 11-15, onsdag kl. 18-20.

Postadresse: POSTBOKS 924 SENTRUM, 0104 OSLO 1.

Kontoradresse: ENERHAUGSPLASSEN 4, OSLO. TLF.: (02) 19 06 71.

Historikeren Nils J. Ringdal har med sin siste bok: «Gal mann til rett tid» påny vist at han kan skrive engasjerende. I motsetning til sin forrige bok om politiet under okkupasjonen, er boken om Sverre Riisnæs ikke fullt så dokumentarisk, og får dermed et snev av romanformen.

Det fremgår av boken at hovedpersonen var intelligent, og hadde nådd langt i sin profesjonelle karriere, allerede før Norge ble okkupert i 1940.

Det kan vel også dokumenteres at Riisnæs hadde et litt uregjerlig, og lett påvirkelig temperament (psykisk betinget), og som dessverre - som justisminister - førte ham opp i brogede og farlige situasjoner, og som også fikk følger for ham.

Med det kjennskap denne anmelder hadde til personen og fagjuristen Riisnæs, mener jeg å

kunne si at han rent mentalt var labil, og kunne skifte standpunkt fra den ene dag til den andre, hvis han var under tilstrekkelig påvirkning fra andre. Dette gjenspeiler seg vel også i hans skiftende, politiske standpunkter, både før, under og etter okkupasjonen.

Om han var, eller ble gal, blir vel aldri klarlagt. Selv de lærde strides om det. Som anmelder vil jeg nødvendig ta noe standpunkt til den siden av personen Riisnæs.

Hans brennende interesse som representant for den pangermanske tanke er vel ikke så merkelig, all den tid og stund det arbeides på harde livet idag for å få til et slikt forbund, jfr. EF:

Med alt det som i den siste tid har kommet frem om tildragelsene under okkupasjonen (nu senest Fjærtøft's bok «Mot stupet»), kan kanskje noe, om ikke

alt fra den herostratisk berømte justisministers virksomhet unnskyldes.

Når okkupasjonstidens justisminister undgikk dødsstraff, får det bli et åpent spørsmål om det var fortjent.

Men i alle fall kan ikke rettsakens aktor, Schjødt's utsagn godtas, når han begrunner sin påstand om dødsstraff for både Quisling og Riisnæs med at en annen dom ville medføre opprør i Norge. Det resonnementet har intet med jus å gjøre, men heller med frykt for gatens parlament.

La så de døde i fred, og la den fremtidige historieskrivning dømme om hva som var riktig, galt og straffbart.

Nils Johan Ringdal:
Gal mann til rett tid.
Aschehoug & Co., 1989.

Ingen generasjonskløft

I en anmeldelse av Øystein Sørensens bok «Hitler eller Quisling» i Dagbladet 19. oktober skriver Hans Fredrik Dahl:

«Det går et visst generasjonsmønster gjennom stoffet. De unge, spesielt de hjemvendte soldatene fra Østfronten, bevegelsens helter, var pangermanske til tusen. De eldre stabeisene i regjeringen holdt på suvereniteten.»

Dette er en fullstendig feilslutning fra Dahls side. Antagelig er det Sørensens sitater fra

«Germaneren» som har forledet ham. Riktignok vendte noen østfrontkjempere hjem som pangermanere, men det gjaldt ikke det store flertall. Som partiet ellers sluttet de opp om Quislings linje: frihet og selvstendighet kombinert med et forpliktende germansk og europeisk samarbeide. I NS Ungdomsfylking under ledelse av den meget Quisling-tro Axel Stang fantes det knapt spor av pangermanisme i det hele tatt.

Er Ruges bok «redigert»?

Av Willy Bjørneby

Endelig utgis general Otto Ruges bok om hva som hendte under krigen i Norge fra den 9 april, til den fullstendige kapitulasjon den 10 juni 1940. Det norske folk har ventet på denne ærlige, så beundringsverdige, norske offisers klare redegjørelse om den viktigste og farligste periode i landets historie. Men - til vår forferdelse ser vi at general Ruges dagboksopptegnelse er blitt «redigert» av en av de mange flittige «okkupasjonshistorikere» (Skodvin, Andenæs etc.) Nemlig Olav Riste. Vil det si at general Ruges manuskript er blitt «frisert» og sensurert på forhånd, av ham, før det utgis? Står det noe der som atter må forties? Om «Elverumsfull-

makten» eller om Kongens forhold til det engelske kongehus? Om kapitulasjonen? Etc. Hvis så er tilfelle, da er det igjen et nytt bevis på at det norske folk, som har lidd så enormt som følge av det hele, heller ikke denne gang skal få vite den rette sammenheng. Er ikke tiden endelig moden for at landets befolkning kan befries fra den knugende følelsen av å måtte leve på en løgn? Hvor blir det forøvrig av Yngvar Ustvedts nyfundne dokumenter fra okkupasjonstiden?

De fordrevne i øst

Anna Kientopfs bok «Det fredsfiendtlige trauma» er en fortelling om en bondekone med fem mindreårige barn som fikk 30 minutter på seg til å forlate sitt hjem for alltid, et hjem som var nedarvet i familien i generasjoner i 750 år. Hun var en typisk representant for de 16 millioner som i 1945 måtte forlate sine hjem i østtyske områder. 2,8 millioner av dem ble drept under den røde armes innmarsj og i gamle og nyopprettede Kz-leire.

Den tyske forlagssjefen har et vel betenkt forord om hendelsen og følgene av Sovjets benektelse av armeens voldsdåder, et trauma som må graves frem og utluftes, erkjennes av utøverne, slik som Tyskland har tatt på seg all skyld for sine udåder og soner for dem til dags dato.

Boken er oversatt av Håkon Glosli og utgitt på eget forlag. Det henvises til annonse annet sted i avisen.

Boken er heftet og har 85 sider.

Send en «vennegave»!